

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Перший проректор
проф. Гриценко І.С.

" _____ " _____ 200__ р.

ДОДАТОК ДО РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ
(за вимогами кредитно-модульної системи)

«ПАТОЛОГІЧНА ФІЗІОЛОГІЯ»

(назва навчальної дисципліни)

7.110201-фармація

(шифр, назва спеціальності)

Факультет фармацевтичний

Кафедра патологічної фізіології

Нормативні дані:

Форма навчання	Обсяг дисципліни		Аудиторне навантаження			СРС	
	Годин	Кредити	Навчальні заняття			Всього годин	%
	Річний	ECTS	Разом	Лекції	Лабораторні заняття		
денна	216	6	113	37	76	103	48

Робочу програму склали: зав. каф. патологічної фізіології Кононенко Н.М., проф. Тюпка Т.І.

Програму обговорено на засіданні кафедри" _____ " _____ 2012 р.

Протокол № _____

Завідувач кафедри _____ проф. Кононенко Н.М.

(підпис, вчене звання, прізвище, ініціали)

Програму ухвалено на засіданні циклової методичної комісії

з _____

" _____ " _____ 2012 р., протокол № _____

Голова циклової комісії _____ професор Залюбовська О.І

(підпис, вчене звання, прізвище, ініціали)

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма з патологічної фізіології для вищих фармацевтичних закладів освіти України III-IV рівнів акредитації складена для спеціальностей 6.110201 “Фармація”, 6.110201 “Клінічна фармація”, 6.110201 “Технологія парфумерно-косметичних засобів” відповідно до освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ) і освітньо-професійної програми (ОПП) підготовки бакалаврів, затвердженими наказом МОН України від 16.04.03 №239 та навчального плану, затвердженого наказом МОЗ України від 18.06.02 №221. Термін навчання за цими спеціальностями здійснюється протягом 5 років.

Програма структурована на модулі, змістові модулі, теми у відповідності з вимогами “Рекомендації щодо розроблення навчальних програм навчальних дисциплін” (Наказ МОЗ України від 12.10.2004 р. №492).

Згідно з навчальним планом вивчення патологічної фізіології здійснюється в III-IV семестрах.

Патологічна фізіологія як навчальна дисципліна:

а) базується на вивченні студентами медичної біології, нормальної фізіології та нормальної анатомії людини й інтегрується з цими дисциплінами;

б) закладає основи вивчення студентами мікробіології, біохімії, фармакології, клінічної фармації, фармакотерапії, основи біофармації, фармацевтичної хімії, що передбачає інтеграцію викладання з цими дисциплінами на формування умінь застосовувати знання з патологічної фізіології в процесі подальшого навчання й у професійній діяльності;

в) закладає основи здорового способу життя та профілактики порушення функцій в процесі життєдіяльності.

Організація навчального процесу здійснюється за кредитно-модульною системою відповідно до вимог Болонського процесу.

Програму дисципліни “Патологічна фізіологія” поділено на два модулі, які у свою чергу поділяються на 4 змістових модулів:

МОДУЛЬ 1. НОЗОЛОГІЯ. ТИПОВІ ПАТОФІЗІОЛОГІЧНІ ПРОЦЕСИ

Змістовий модуль 1. Предмет і завдання патологічної фізіології. Вплив факторів зовнішнього середовища. Роль спадковості в патологічній фізіології. Порушення периферичного кровообігу. Запалення. Гіпоксія. Гарячка.

Змістовий модуль 2. Алергія. Типові порушення обміну речовин. Патологічна фізіологія тканинного росту.

МОДУЛЬ 2. ПАТОЛОГІЧНА ФІЗІОЛОГІЯ ОРГАНІВ ТА СИСТЕМ

Змістовий модуль 3. Патологічна фізіологія системи крові та серцево-судинної системи.

Змістовий модуль 4. Патологічна фізіологія системи зовнішнього дихання, системи травлення і печінки, нирок, ендокринної та нервової систем.

Видами навчальних занять згідно з навчальним планом є:

- а) лекції,
- б) практичні заняття,
- в) самостійна робота студентів,
- г) консультації.

Практичні заняття за методикою їх організації є лабораторними, бо передбачають:

- моделювання та дослідження механізмів розвитку типових патологічних процесів та хвороб;
- вирішення ситуаційних задач та тестових завдань.

Кафедра патологічної фізіології має право вносити зміни до навчальної програми в межах до 15%.

Засвоєння теми (**поточний контроль**) контролюється на практичних заняттях відповідно до конкретних цілей, засвоєння змістових модулів (проміжний контроль) – на практичних підсумкових заняттях. Рекомендується застосовувати такі засоби діагностики рівня підготовки студентів: комп'ютерні тести, розв'язування ситуаційних задач, проведення лабораторних досліджень і трактування та оцінка їх результатів, аналіз і оцінка результатів інструментальних досліджень і параметрів, що характеризують функції організму; контроль практичних навичок.

Підсумковий контроль засвоєння модулів здійснюється по їх завершенню на підсумкових контрольних заняттях. Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння окремих модулів.

Для тих студентів, які хочуть поліпшити оцінку з дисципліни за шкалою ECTS, підсумковий контроль засвоєння модулю здійснюється додатково за графіком, затвердженим у навчальному закладі.

Структурований план підготовки з дисципліни “Патологічна фізіологія”

Структура навчальної дисципліни	Кількість годин / з них			СРС	Рік навчання	Вид контролю
	Всього, годин / кредитів	Аудиторних				
		лекцій	практичних занять			
	216/6	37	76	103	2	
МОДУЛЬ 1 Змістових модулів 2	108/3	17	36	55	2	Підсумковий тестовий контроль Контроль практичних навичок, тестові завдання
МОДУЛЬ 2 Змістових модулів 2	108/3	20	40	48	2	Підсумковий тестовий контроль Контроль практичних навичок, тестові завдання

Примітка: 1 кредит ECTS – 36 годин: аудиторне навантаження – 52%, СРС – 48%.

2. МЕТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

- дати системні знання про загальні закономірності виникнення і розвиток різних патологічних процесів;
- сприяти формуванню поняття складності і діалектики взаємовідношень шкідливих та захисно-приспосувальних механізмів патологічних процесів і їх мінливості на різних стадіях хвороб;
- забезпечити теоретичну базу для подальшого вивчення інших медико-біологічних дисциплін навчального плану: біохімії, фармакології, клінічної фармації, долікарської медичної допомоги, фармакотерапії і ряду фармацевтичних дисциплін;
- надати певний обсяг знань по виникненню і розвитку типових патологічних процесів, фармакокорекції основних захворювань людини;
- створити базу, яка визначає професійну компетентність і загальну ерудицію провізорів.

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. НОЗОЛОГІЯ. ТИПОВІ ПАТОЛОГІЧНІ ПРОЦЕСИ

Змістовий модуль 1.

Предмет і завдання патологічної фізіології. Вплив факторів зовнішнього середовища. Роль спадковості в патологічній фізіології. Порушення периферичного кровообігу. Запалення. Гіпоксія. Гарячка.

Конкретні цілі: знати визначення, ціль та задачі патологічної фізіології та її значення для медичної і фармацевтичної освіти; володіти елементарними навичками планування та проведення експериментів на тваринах (знеболювання), підшкірні та внутрішньом'язові ін'єкції; вміти оформляти протокол досліджень, аналізувати, обробляти та узагальнювати отримані результати та робити висновки. Вивчити причини виникнення розладів периферичного кровообігу, вміти їх моделювати на лабораторних тваринах, пояснювати механізми формування артеріальної та венозної гіперемії, ішемії, стазу, тромбозу, емболії; вивчити наслідки різних розладів периферичного кровообігу. Вміти орієнтуватися в етіології та патогенезу запалення, визначити роль медіаторів запалення в механізмах розвитку судинних реакцій; вміти характеризувати медіатори запалення, знати їх класифікацію; аналізувати позитивне та негативне значення запалення для організму. Знати визначення понять імунологічної реактивності, алергії. Знати основні механізми розвитку алергічних реакцій. Вміти пояснювати патогенез алергічних реакцій різних типів. Вивчити прояви і механізм розвитку різних типів гіпоксії. Вивчити механізми компенсації та адаптації організму до гіпоксії. Вміти оцінювати зміни функцій організму на різних стадіях гарячки. Визначити значення нейрогенних механізмів в розвитку гарячки.

Тема 1. Предмет і завдання патологічної фізіології. Основні поняття загальної нозології. Вчення про хворобу. Патогенна дія факторів зовнішнього середовища. Роль спадковості в патологічній фізіології.

Предмет та задачі патологічної фізіології. Методи вивчення патологічної фізіології. Види експерименту. Поняття про патологічні реакції, патологічні процеси, патологічні стани. Поняття про хворобу та здоров'я. Принципи класифікації хвороб. Періоди хвороб. Термінальні стани. Патофізіологічні аспекти реанімації.

Загальні закономірності виникнення та розвитку перегрівання, теплового удару. Механізми ушкодження клітин іонізуючим випромінюванням. Патогенез різних форм променевої хвороби, віддалені наслідки дії на організм іонізуючого випромінювання. Ушкоджувальна дія електричного струму на організм.

Етіологія та патогенез генетично детермінованої патології. Мутагенні фактори навколишнього середовища. Методи генетичного обстеження.

Тема 2. Порушення периферичного кровообігу

Поняття про артеріальну і венозну гіперемію, ішемію, стаз, їх різновиди, причини і механізм розвитку, ознаки, наслідки. Тромбоз, причини і механізм тромбоутворення, різновиди тромбів. Емболія, причини і механізми утворення емболів, різновиди емболій. Принципи профілактики і фармакотерапії тромбозу і тромбоемболічних станів.

Тема 3. Запалення. Порушення фагоцитозу.

Визначення поняття запалення. Етіологія запалення. Стадії запалення, їх характеристика. Біохімічні та фізико-хімічні порушення у вогнищу запалення. Місцевий ацидоз, гіперонкія, гіперосмія при запаленні. Медіатори запалення, їх класифікація. Роль медіаторів в розвитку запального процесу. Зміни кровообігу у вогнищі запалення. Ексудація і еміграція лейкоцитів, їх механізми. Види ексудатів. Проліферація. Класифікація запалення.

Ознаки запального процесу. Зв'язок місцевих і загальних порушень при запаленні. Принципи протизапальної терапії. Визначення фагоцитозу, стадії. Види фагоцитів. Причини порушень фагоцитозу.

Тема 4. Гіпоксія.

Визначення, класифікація гіпоксичних станів. Гірська хвороба: етіологія, патогенез, клінічні прояви. Висотна хвороба. Компенсаторні реакції організму при гіпоксії.

Тема 5. Гарячка.

Визначення поняття. Етіологія, класифікація пірогенів. Стадії гарячки і їх характеристика. Захисне значення і негативні риси гарячки. Поняття про піротерапію.

Змістовий модуль 2.

Алергія. Типові порушення обміну речовин. Патологічна фізіологія тканинного росту.

Конкретні цілі: знати причини, механізм і основні прояви порушень метаболізму при цукровому діабеті, етіологію та патогенез набутих і спадкових порушень жирового обміну. Пояснювати порушення обміну речовин і фізіологічних функцій при основних формах порушень білкового обміну та обміну вітамінів та причини і механізми розвитку порушень обміну мікроелементів. Знати причини та пояснювати механізм розвитку і біологічні особливості пухлинного росту, взаємовідношення пухлини і організму.

Тема 6. Алергія.

Поняття про імунологічну реактивність і алергію. Етіологія, класифікація алергенів. Принципи класифікації алергічних реакцій. Механізми розвитку алергічних реакцій негайного і сповільненого типів. Анафілактичний шок: етіологія, патогенез, клінічні прояви, міри невідкладної допомоги.

Тема 7. Порушення вуглеводного обміну.

Поняття про гіперглікемію. Панкреатична та непанкреатична інсулінова недостатність. Цукровий діабет. Ускладнення цукрового діабету. Механізми розвитку і клінічні прояви гіпер- і гіпоглікемічної коми. Міри невідкладної допомоги при гіпс- і гіперглікемічній комі. Цукровий діабет і вагітність.

Тема 8. Порушення жирового обміну та обміну вітамінів.

Набуті с спадкові порушення жирового обміну. Ожиріння: етіологія, патогенез, класифікація, принципи лікування. Стеаторея: визначення, причини і механізм розвитку. Поняття про жирову інфільтрацію та жирову дистрофію. Гіпер-, гіпо- і авітамінози А, Д, К, Е, С, РР, Н, В₁, В₂, В₃, В₆, В₉, В₁₂.

Тема 9. Порушення білкового, водно-сольового і кислотного-основного обміну.

Порушення транспорту білків. Порушення засвоєння харчових білків. Подагра. Зневоднення: причини, наслідки. Надмірне накопичення води в організмі. набряки та їх механізми розвитку. Порушення обміну мікроелементів. Порушення кислотного-основного рівноваги.

Тема 10. Патологічна фізіологія тканинного росту.

Поняття про гіпо- та гіпербіотичні процеси. Визначення поняття "пухлина". Особливості пухлинного росту. Поняття про доброякісні та злоякісні пухлини. Теорії канцерогенезу. Експериментальні методики відтворення пухлин. Принципи лікування пухлин.

**ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ - МОДУЛЮ 1:
НОЗОЛОГІЯ. ТИПОВІ ПАТОЛОГІЧНІ ПРОЦЕСИ**

Тема	Лекції	Лабораторні заняття	СРС
<i>Змістовий модуль 1. Предмет і завдання патологічної фізіології. Вплив факторів зовнішнього середовища. Роль спадковості в патологічній фізіології. Порушення периферичного кровообігу. Запалення. Гіпоксія. Гарячка.</i>			
1. Предмет і завдання патологічної фізіології. Основні поняття загальної нозології. Вчення про хворобу. Патогенна дія факторів зовнішнього середовища. Роль спадковості в патологічній фізіології	1	4	10
2. Порушення периферичного кровообігу	2	4	2
3. Запалення. Порушення фагоцитозу	2	4	2
4. Гіпоксія	1	2	2
5. Гарячка	1	2	2
<i>Змістовий модуль 2. Алергія. Типові порушення обміну речовин. Патологічна фізіологія тканинного росту.</i>			
6. Алергія	2	4	3
7. Порушення вуглеводного обміну	2	4	3
8. Порушення жирового обміну та обміну вітамінів	2	2	8
9. Порушення білкового, водно-сольового і кислотно-основного обміну	2	2	10
10. Патологічна фізіологія тканинного росту	2	4	3
<i>Підсумковий тестовий контроль засвоєння модуля 1 – Нозологія. Типові патологічні процеси</i>	-	4	10
<i>Усього годин - 108</i>	17	36	55
<i>Кредитів ECTS – 3</i>			

Тематичний план лекцій

№ п/п	Теми лекцій	Години
1.	Предмет патологічної фізіології. Вчення про хворобу	1
2.	Порушення периферичного кровообігу	2
3.	Запалення	2
4.	Алергія	2
5.	Гіпоксія.	1
6.	Гарячка	1
7.	Порушення вуглеводного обміну. Цукровий діабет	2
8.	Патофізіологія білкового обміну	2
9.	Патофізіологія жирового обміну	2
10.	Патофізіологія тканинного росту. Пухлини	2
РАЗОМ:		17

Тематичний план лабораторних занять

№ п/п	Тема і зміст	Години
1.	Вступне заняття. Загальна етіологія і патогенез. Вчення про хворобу. Пошкодження клітини.	4
2.	Порушення периферичного кровообігу	4
3.	Запалення. Порушення фагоцитозу.	4
4.	Гарячка.	2
5.	Гіпоксія.	2
6.	Алергія.	4
7.	Патофізіологія вуглеводного обміну. Цукровий діабет	4
8.	Патофізіологія білкового обміну	2
9.	Патофізіологія жирового обміну	2
10.	Патофізіологія тканинного росту. Пухлини.	4
	<i>Підсумковий модульний контроль</i>	4
РАЗОМ:		36

Тематичний план самостійної роботи студентів (СРС) та її контроль

Тема	Кількість годин	Вид контролю
<i>Самостійне опрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять:</i>		
1. Патогенна дія на організм факторів зовнішнього середовища	8	Комп'ютерне тестування
2. Роль спадковості в патологічній фізіології	2	Реферат
3. Порушення периферичного кровообігу	2	Комп'ютерне тестування
4. Запалення. Порушення фагоцитозу	2	Комп'ютерне тестування
5. Гіпоксія	2	Комп'ютерне тестування
6. Гарячка	2	Комп'ютерне тестування
7. Алергія	3	Комп'ютерне тестування
8. Порушення вуглеводного обміну	3	Комп'ютерне тестування
9. Порушення жирового обміну та обміну вітамінів	8	Комп'ютерне тестування
10. Порушення білкового, водно-солевого і кислотно-основного обміну	10	Комп'ютерне тестування
11. Патологічна фізіологія тканинного росту	3	Комп'ютерне тестування
<i>Підготовка до підсумкового контролю засвоєння модуля I.</i>	10	Підсумковий контроль
РАЗОМ:	55	

Модуль 2. Патологічна фізіологія органів та систем

Змістовий модуль 3.

Патологічна фізіологія системи крові та серцево-судинної системи.

Конкретні цілі: аналізувати клінічні, функціональні, метаболічні порушення при різних видах анемії, кількісні та якісні зміни білої крові, прояви, причини і механізми порушень згортання крові. Пояснювати причини, форми та механізми серцевої недостатності, етіологію і патогенез гіпертонічної хвороби та атеросклерозу. Засвоїти загальні принципи фармакологічної корекції атеросклерозу та гіпертонічної хвороби.

Тема 11. Патологічна фізіологія червоної крові.

Зміни загального об'єму крові. Крововтрати. Порушення системи еритроцитів. Анемії: визначення, класифікації, якісні зміни еритроцитів при анеміях. Гостра і хронічна постгеморагічна анемія. Гемолітичні анемії. Залізодефіцитна анемія. В12- фолієводефіцитна анемія. Поняття про еритроцитоз.

Тема 12. Патологічна фізіологія білої крові і системи згортання крові.

Лейкоцитози і лейкопенії, їх класифікація і патогенез. Лейкози: етіологія, патогенез, класифікація. Картина крові при лейкозах. Принципи лікування лейкозів. Зміни фізико-хімічних властивостей крові: осмотичного і онкотичного тиску, в'язкості, ШОЕ. Порушення судинно-тромбоцитарного гемостазу: вазопатії, тромбоцитопатії, коагулопатії.

Тема 13. Патологічна фізіологія системного кровообігу

Поняття про недостатність кровообігу. Серцева недостатність: етіологія, патогенез. Поняття про ішемічну хворобу серця, інфаркт міокарда. Порушення ритму серця.

Тема 14. Гіпертонічна хвороба. Атеросклероз.

Артеріальні гіпертензії. Гіпертонічна хвороба: етіологія, патогенез, стадії розвитку. Гіпертонічні кризи: визначення, класифікація, характеристика окремих видів. Атеросклероз: етіологія та механізм розвитку, патологоанатомічні стадії розвитку.

Змістовий модуль 4.

Патологічна фізіологія системи зовнішнього дихання, системи травлення і печінки, нирок, ендокринної та нервової систем.

Конкретні цілі: аналізувати основні розлади системи травлення, знати їх етіологію, пояснювати патогенез, прояви та володіти загальними принципами терапії. Пояснювати механізми порушення жовчоутворювальної і жовчовидільної функції печінки, етіологію, патогенез та загальні принципи фармакологічної корекції різних видів жовтяниць; причини, механізми та основні форми порушення зовнішнього дихання; причини та механізми типових порушень сечовидільної функції нирок; ознайомитися з загальними принципами лікування і профілактики захворювань нирок; вивчити етіологію та пояснювати механізми розвитку гіпо- та гіперфункції ендокринних залоз, основні принципи фармакологічної корекції; причини, механізми розвитку та прояви порушень моторної та чуттєвої функції нервової системи.

Тема 15. Патологічна фізіологія органів травлення і печінки.

Поняття про недостатність травлення. Порушення травлення в ротовій порожнині. Причини і механізм відрижки, печії, нудоти, блювоти. Порушення травлення у шлунку. Типи

порушень шлункової секреції. Етіологія та патогенез виразкової хвороби шлунка та 12-палої кишки. Основні прояви та ускладнення. Причини та механізми розвитку порушень секреторної функції підшлункової залози. Панкреатити. Патогенез панкреатичного шоку. Патологія кишок: кишкові дискінезії, кишкова непрохідність. Поняття про недостатність печінки. Патогенез печінкової коми. Жовтяниці: їх види, причини та механізми розвитку. Поняття про жовчнокам'яну хворобу.

Тема 16. Патолофізіологія дихальної системи.

Поняття про недостатність зовнішнього дихання, її види. Причини порушення альвеолярної вентиляції, причини, механізми розвитку. Асфіксія. Періодичне і термінальне дихання. Причини та механізми порушень дифузії газів в легенях і легеневої перфузії. Прояви недостатності зовнішнього дихання. Задишка, її види та механізми розвитку. Порушення метаболічних функцій легень.

Тема 17. Патологічна фізіологія сечовидільної системи

Загальна етіологія і патогенез порушень функцій нирок. Гостра і хронічна недостатність нирок, характеристика. Гломерулонефрит і пієлонефрит: визначення, етіологія, патогенез, ознаки. Поняття про нирковокамінцеву хворобу, характеристика нападу ниркової коліки, міри невідкладної допомоги.

Тема 18. Патологічна фізіологія ендокринної системи

Загальна характеристика причин і механізмів ендокринних порушень. Патологія гіпоталамо-гіпофізарної системи. Гіпо- і гіперфункція гіпофіза. Патологія надниркових, щитовидних і паращитовидних залоз. Гіпо- і гіперфункція статевих залоз.

Тема 19. Патологічна фізіологія нервової системи

Центральний і периферичний параліч: визначення, етіологія, патогенез, ознаки. Міастенія: визначення, етіологія, патогенез, ознаки. Поняття про епілепсію. Поняття про неврози та психози. Шизофренія: етіологія, патогенез, клінічні прояви та принципи лікування.

**ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ - МОДУЛЮ 2:
ПАТОЛОГІЧНА ФІЗІОЛОГІЯ ОРГАНІВ ТА СИСТЕМ**

Тема	Лекції	Лабораторні заняття	СРС
<i>Змістовий модуль 3. Патологічна фізіологія системи крові та серцево-судинної системи.</i>			
11. Патологічна фізіологія червоної крові	2	4	4
12. Патологічна фізіологія білої крові і системи згортання крові	2	4	4
13. Патологічна фізіологія системного кровообігу	2	4	4
14. Гіпертонічна хвороба. Атеросклероз	2	4	4
<i>Змістовий модуль 4. Патологічна фізіологія системи зовнішнього дихання, системи травлення і печінки, нирок, ендокринної та нервової систем.</i>			
15. Патологічна фізіологія органів травлення і печінки	4	4	4
16. Патофізіологія дихальної системи	2	4	4
17. Патологічна фізіологія сечовидільної системи	2	4	4
18. Патологічна фізіологія ендокринної системи	2	4	4
19. Патологічна фізіологія нервової системи	2	4	4
20. Екстремальні стани			2
<i>Підсумковий тестовий контроль засвоєння модуля 2 – Патологічна фізіологія органів та систем</i>		4	10
<i>Усього годин - 108</i>	20	40	48
<i>Кредитів ECTS – 3</i>			

Тематичний план лекцій

№ п/п	Теми лекцій	Години
1.	Патофізіологія системи червоної крові	2
2.	Патофізіологія білої крові і системи згортання	2
3.	Гостра і хронічна серцева недостатність. Стенокардія. Інфаркт міокарда	2
4.	Гіпертонічна хвороба. Атеросклероз	2
5.	Патофізіологія органів травлення та печінки	4
6.	Патофізіологія дихальної системи	2
7.	Патофізіологія сечовидільної системи	2
8.	Патофізіологія ендокринної системи	2
9.	Патофізіологія нервової системи	2
	РАЗОМ	20

Тематичний план лабораторних занять

№ п/п	Тема і зміст	Години
1.	Патофізіологія червоної крові	4
2.	Патофізіологія білої крові та системи згортання крові	4
3.	Патофізіологія системного кровообігу	4
4.	Гіпертонічна хвороба. Атеросклероз	4
5.	Патофізіологія травлення та печінки	4
6.	Патофізіологія дихальної системи	4
7.	Патофізіологія сечовидільної системи	4
8.	Патофізіологія ендокринної системи	4
9.	Патофізіологія нервової системи	4
	<i>Підсумковий модульний контроль</i>	4
	РАЗОМ:	40

Тематичний план самостійної роботи студентів (СРС) та її контроль

№ п/п	<i>Самостійне опрацювання питань, які не входять до плану аудиторних занять:</i>	Години	Вид контролю
1	Патофізіологія червоної крові	4	Комп'ютерне тестування
2	Патофізіологія білої крові та системи згортання крові	4	Комп'ютерне тестування
3	Патофізіологія системного кровообігу	4	Комп'ютерне тестування
4	Гіпертонічна хвороба. Атеросклероз	4	Комп'ютерне тестування
5	Патофізіологія травлення та печінки	4	Комп'ютерне тестування
6	Патофізіологія дихальної системи	4	Комп'ютерне тестування
7	Патофізіологія сечовидільної системи	4	Комп'ютерне тестування
8	Патофізіологія ендокринної системи	4	Комп'ютерне тестування
9	Патофізіологія нервової системи	4	реферат
10	Екстремальні стани	2	Комп'ютерне тестування
	<i>Підсумковий модульний контроль</i>	10	Підсумковий контроль
	РАЗОМ:	48	

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ З ДИСЦИПЛІНИ

Тематичний план лекцій

№ п/п	Теми лекцій	Години
МОДУЛЬ 1		
НОЗОЛОГІЯ. ТИПОВІ ПАТОЛОГІЧНІ ПРОЦЕСИ		
1.	Предмет патологічної фізіології. Вчення про хворобу	1
2.	Порушення периферичного кровообігу	2
3.	Запалення	2
4.	Алергія	2
5.	Гіпоксія.	1
6.	Гарячка	1
7.	Порушення вуглеводного обміну. Цукровий діабет	2
8.	Патофізіологія білкового обміну	2
9.	Патофізіологія жирового обміну	2
10.	Патофізіологія тканинного росту. Пухлини	2
РАЗОМ:		17
МОДУЛЬ 2		
ПАТОЛОГІЧНА ФІЗІОЛОГІЯ ОРГАНІВ ТА СИСТЕМ		
№ п/п	Теми лекцій	Години
1.	Патофізіологія системи червоної крові	2
2.	Патофізіологія білої крові і системи згортання	2
3.	Гостра і хронічна серцева недостатність. Стенокардія. Інфаркт міокарда	2
4.	Гіпертонічна хвороба. Атеросклероз	2
5.	Патофізіологія органів травлення та печінки	4
6.	Патофізіологія дихальної системи	2
7.	Патофізіологія сечовидільної системи	2
8.	Патофізіологія ендокринної системи	2
9.	Патофізіологія нервової системи	2
РАЗОМ		20
РАЗОМ З ДИСЦИПЛІНИ:		37

5. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Тема і зміст	Години
МОДУЛЬ 1		
НОЗОЛОГІЯ. ТИПОВІ ПАТОЛОГІЧНІ ПРОЦЕСИ		
1.	Вступне заняття. Загальна етіологія і патогенез. Вчення про хворобу. Пошкодження клітини.	4
2.	Порушення периферичного кровообігу	4
3.	Запалення. Порушення фагоцитозу.	4
4.	Гарячка.	2
5.	Гіпоксія.	2
6.	Алергія.	4
7.	Патофізіологія вуглеводного обміну. Цукровий діабет	4
8.	Патофізіологія білкового обміну	2
9.	Патофізіологія жирового обміну	2
10.	Патофізіологія тканинного росту. Пухлини.	4
	<i>Підсумковий модульний контроль</i>	4
РАЗОМ:		36
МОДУЛЬ 2		
ПАТОЛОГІЧНА ФІЗИОЛОГІЯ ОРГАНІВ ТА СИСТЕМ		
№ п/п	Тема і зміст	Години
1.	Патофізіологія червоної крові	4
2.	Патофізіологія білої крові та системи згортання крові	4
3.	Патофізіологія системного кровообігу	4
4.	Гіпертонічна хвороба. Атеросклероз	4
5.	Патофізіологія травлення та печінки	4
6.	Патофізіологія дихальної системи	4
7.	Патофізіологія сечовидільної системи	4
8.	Патофізіологія ендокринної системи	4
9.	Патофізіологія нервової системи	4
	<i>Підсумковий модульний контроль</i>	4
РАЗОМ:		40
РАЗОМ З ДИСЦИПЛІНИ:		76

6. ВИДИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ТА ЇЇ КОНТРОЛЬ

МОДУЛЬ 1		
НОЗОЛОГІЯ. ТИПОВІ ПАТОЛОГІЧНІ ПРОЦЕСИ		
Тема	Кількість годин	Вид контролю
<i>Самостійне опрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять:</i>		
3. Патогенна дія на організм факторів зовнішнього середовища	6	Комп'ютерне тестування
4. Роль спадковості в патологічній фізіології	2	Реферат
3. Порушення периферичного кровообігу	2	Комп'ютерне тестування
4. Запалення. Порушення фагоцитозу	2	Комп'ютерне тестування
5. Гіпоксія	2	Комп'ютерне тестування
6. Гарячка	2	Комп'ютерне тестування
7. Алергія	3	Комп'ютерне тестування
8. Порушення вуглеводного обміну	3	Комп'ютерне тестування
9. Порушення жирового обміну та обміну вітамінів	8	Комп'ютерне тестування
10. Порушення білкового, водно-сольового і кислотно-основного обміну	10	Комп'ютерне тестування
11. Патологічна фізіологія тканинного росту	3	Комп'ютерне тестування
<i>Підготовка до підсумкового контролю засвоєння модуля 1.</i>	10	Підсумковий контроль
РАЗОМ:	55	
МОДУЛЬ 2		
ПАТОЛОГІЧНА ФІЗІОЛОГІЯ ОРГАНІВ ТА СИСТЕМ		
Тема	Кількість годин	Вид контролю
Патофізіологія червоної крові	4	Комп'ютерне тестування
Патофізіологія білої крові та системи згортання крові	4	Комп'ютерне тестування
Патофізіологія системного кровообігу	4	Комп'ютерне тестування
Гіпертонічна хвороба. Атеросклероз	4	Комп'ютерне тестування
Патофізіологія травлення та печінки	4	Комп'ютерне тестування
Патофізіологія дихальної системи	4	Комп'ютерне тестування
Патофізіологія сечовидільної системи	4	Комп'ютерне тестування
Патофізіологія ендокринної системи	4	Комп'ютерне тестування
Патофізіологія нервової системи	4	реферат
Екстремальні стани	2	Комп'ютерне тестування
<i>Підсумковий модульний контроль</i>	10	Підсумковий контроль
РАЗОМ:	48	
РАЗОМ З ДИСЦИПЛІНИ:	103	

7. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО ПІДСУМКОВОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

МОДУЛЬ 1

НОЗОЛОГІЯ. ТИПОВІ ПАТОЛОГІЧНІ ПРОЦЕСИ

1. Патофізіологія: визначення, предмет і задачі патофізіології.
2. Експериментальні методики, застосовувані у вивченні патологічних процесів. Здоров'я, хвороба, визначення поняття.
3. Періоди хвороби, їх характеристика. Класифікація хвороб.
4. Смерть, визначення, періоди смерті.
5. Реанімація, визначення, способи реанімації. Етіологія і патогенез, визначення поняття.
6. Основні види ушкодження клітки: дистрофія, некроз, некробіоз, паранекроз.
7. Внутрісудинні, позасудинні порушення мікроциркуляції і порушення проникності судин обміну, їх характеристика.
8. Артеріальна гіперемія: визначення, ознаки, види, механізм розвитку, значення для організму.
9. Венозна гіперемія: визначення, етіологія, патогенез, значення для організму.
10. Ішемія: визначення, види, прояви, механізм розвитку.
11. Стаз: визначення, види, етіологія, патогенез, наслідки стазу.
12. Тромбоз: визначення, види тромбів, триада Вірхова, процес тромбоутворення, наслідки та ісходи тромбозу.
13. Емболія: визначення, класифікація, механізм розвитку.
14. Запалення: визначення, етіологія, патогенез, місцеві і загальні ознаки запалення, їх механізм розвитку.
15. Класифікація і характеристика медіаторів запалення.
16. Судинна реакція при запаленні.
17. Фагоцитоз: визначення, стадії розвитку, класифікація фагоцитів. Порушення фагоцитозу.
18. Гарячка: визначення, етіологія. Стадії розвитку гарячки. Типи реакцій гарячки.
19. Значення гарячки для організму. Поняття про піротерапію.
20. Гіпоксія: визначення, типи, механізм її розвитку.
21. Компенсаторно-приспосувальні механізми при гіпоксії.
22. Енергетичний і основний обмін, визначення. Фактори, що впливають на рівень основного обміну.
23. Цукровий діабет, етіологія, патогенез, ознаки.
24. Гіпер - і гіпоглікемічна коми: етіологія, патогенез, ознаки, міри невідкладної допомоги.
25. Порушення жирового обміну: стеаторея, ожиріння, види, механізм розвитку.
26. Порушення білкового обміну. Подагра: етіологія, патогенез, ознаки.
27. Порушення кислотно-основного балансу: ацидоз, алкалоз, визначення, механізм розвитку.
28. Порушення водно-електролітного обміну: дегідратація і набряки; види, механізми розвитку.
29. Алергія: визначення, етіологія, стадії розвитку, їх характеристика. Типи алергійних реакцій. Принципи лікування алергії, поняття про десенсибілізацію.
30. Анафілактичний шок, ознаки, міри невідкладної допомоги.
31. Патологія тканинного росту: гіпо- і гіпербіотичні процеси, їх характеристика.
32. Пухлини: визначення, етіологія і патогенез. Особливості пухлинного росту.
33. Відмінності доброякісних пухлин від злоякісних. Методи експериментального відтворення пухлин.

МОДУЛЬ 2

ПАТОЛОГІЧНА ФІЗІОЛОГІЯ ОРГАНІВ ТА СИСТЕМ

1. Гіпо- і гіперволемія, визначення, види, їх характеристика.
2. Якісні і кількісні зміни еритроцитів.
3. Анемія, визначення, класифікація.
4. Залізодефіцитна анемія: етіологія, патогенез, ознаки, картина крові.
5. гемолітична анемія: етіологія, патогенез, ознаки, картина крові.
6. В₁₂-фолієводефіцитна анемія: етіологія, патогенез, ознаки, картина крові.
7. Якісні і кількісні зміни лейкоцитів.
8. Лейкоцитоз, види, характеристика.
9. Гострий і хронічний лейкоз: етіологія, патогенез, картина крові, ознаки, прогноз.
10. Порушення згортання крові: поняття про коагулопатії, тромбоцитопатії, вазопатії.
11. Недостатність кровообігу: визначення, види, стадії розвитку.
12. Серцева недостатність: визначення, форми, механізм розвитку.
13. Недостатність кровообігу по право- і лівошлуночковому типу, характеристика.
14. Механізми компенсації при серцевій недостатності. Особливості гіпертрофованого міокарда.
15. Стенокардія: визначення, етіологія, патогенез, ознаки.
16. Інфаркт міокарда: визначення, етіологія, патогенез, ознаки, принципи лікування.
17. Порушення ритму серця: автоматизму, збудливості, провідності і скоротності, причини їх розвитку, характеристика.
18. Артеріальна гіпертензія, визначення, етіопатогенез первинних і вторинних артеріальних гіпертензій.
19. Гіпертонічна хвороба: етіологія, стадії розвитку.
20. Гіпертонічні кризи, їх характеристика.
21. Атеросклероз, визначення, етіологія, патогенез
22. Патологоанатомічні стадії розвитку атеросклерозу.
23. Недостатність зовнішнього дихання: визначення, форми, їх характеристика.
24. Асфіксія, визначення, характеристика періодів.
25. Патологічні процеси в легенях, їх характеристика.
26. Види періодичного та термінального дихання, їх характеристика.
27. Порушення моторики шлунка: гіпо- і гіперкінез, відрижка, гикавка, нудота, блювота, пілороспазм, пілоростеноз, визначення.
28. Порушення секреторної функції шлунка, види і причини розвитку.
29. Гострий і хронічний гастрит, етіологія, патогенез, ознаки.
30. Виразкова хвороба шлунка і дванадцятипалої кишки: етіологія, патогенез, клінічні ознаки, ускладнення.
31. Гострий панкреатит, етіопатогенез, ознаки.
32. Жовтяниця: визначення, класифікація, причини і механізми розвитку.
33. Холемічний і ахолічний синдроми, характеристика.
34. Печінкова кома, етіологія, ознаки, принципи лікування.
35. Ниркова недостатність, визначення, види, причини розвитку, ознаки.
36. Патологічні симптоми при захворюванні нирок.
37. Уремія, поняття, ознаки.
38. Ниркова коліка: ознаки, міри невідкладної допомоги.
39. Гломерулонефрит: етіологія, патогенез, ознаки.
40. Пієлонефрит: етіологія, патогенез, ознаки.
41. Характеристика гіпо - і гіперфункції гіпофіза.
42. Характеристика гіпо - і гіперфункції щитоподібної залози.
43. Характеристика гіпо - і гіперфункції паращитоподібних залоз.
44. Характеристика гіпо - і гіперфункції надниркових залоз.
45. Характеристика гіпо - і гіперфункції статевих залоз.

46. Адреногенітальний синдром, поняття, характеристика.
47. Центральний і периферичний параліч: етіологія, патогенез, ознаки, принципи лікування.
48. Міастенія: визначення, етіопатогенез, ознаки.
49. Поняття про епілепсію.
50. Поняття про неврози і психози.
51. Визначення понять: шок, стрес, кома, колапс.
52. Характеристика стресової реакції.
53. Етіопатогенез, ознаки травматичного шоку, міри невідкладної допомоги.
54. Променева хвороба, визначення, етіопатогенез, характеристика періодів.

8. ПЛАН ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

МОДУЛЬ 1: Нозологія. Типові патологічні процеси

1. Приготування препарату тканини язика жаби з метою вивчення феномена сладжу.
2. Моделювання артеріальної гіперемії нейротонічного типу шляхом хімічного подразнення внутрішньої поверхні вуха кроля.
3. Дослід Конгейма (вивчення судинної реакції, крайового стану й еміграції лейкоцитів при запаленні брижі жаби).
4. Відтворювання гіпоглікемічної коми у білій миші.
5. Відтворювання гіперглікемічної коми у білій миші.
6. Експериментальне відтворювання гарячки у білого щура.
7. Моделювання гемічної гіпоксії білій миші.
8. Відтворювання гіпоксичної гіпоксії в барокамері за допомогою насосу Комовського.
9. Постановка тесту дегрануляції тканинних базофілів.

МОДУЛЬ 2: Патологічна фізіологія органів та систем

1. Приготування мазка асцитної пухлини забарвленого за Романовським-Гімзою.
2. Вміння аналізувати клінічний аналіз крові.
3. Вміння аналізувати клінічний аналіз сечі.
4. Відтворювання періодичного дихання у жаби.
5. Аналіз показників секреції шлунка.
6. Вплив жовчі на кровообіг у брижі жаби.
7. Вплив жовчі на діяльність серця у жаби.
8. Моделювання експериментального гіпотиреозу у мишей.
9. Надати невідкладну допомогу лабораторній тварині при розвитку анафілактичного шоку.
10. Вибрати з запропонованого набору препаратів лікарський засіб для надання термінової допомоги при приступі стенокардії.

9. ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно конкретним цілям теми, під час індивідуальної роботи викладача зі студентом для тих тем, які студент опрацьовує самостійно і вони не належать до структури практичного заняття.

Максимальна кількість балів, що присвоюється студентам при засвоєнні кожного модулю (залікового кредиту) – 100, в тому числі за поточну навчальну діяльність – 60 балів, за результатами модульного підсумкового контролю – 40 балів.

Оцінювання поточної навчальної діяльності:

при засвоєнні кожної теми модулю за поточну навчальну діяльність студента виставляються оцінки за 4-ри бальною традиційною шкалою, які потім конвертуються у бали в залежності від кількості тем у модулі. В програмі була застосована така система конвертації традиційної системи оцінки у бали:

Традиційна оцінка	Бали
5 – відмінно	27-30
4 – добре	23-26
3 – задовільно	18-22
2 - незадовільно	1-17

Максимальна кількість, яку може набрати студент при вивченні модулю розраховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «5» на кількість змістових модулів з додаванням балів за індивідуальну самостійну роботу і дорівнює 60 балам.

Мінімальна кількість, яку може набрати студент при вивченні модулю розраховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «3» на кількість змістових модулів з додаванням балів за індивідуальну самостійну роботу і дорівнює 36 балам.

Модульний підсумковий контроль здійснюється по завершенню вивчення модулю. До підсумкового контролю допускаються студенти, які виконали всі види робіт, передбачених навчальною програмою, та при вивченні модулю набрали кількість балів, не меншу за мінімальну. Форма проведення підсумкового контролю стандартизована і включає контроль теоретичної і практичної підготовки. Максимальна кількість балів підсумкового контролю дорівнює 40. Підсумковий модульний контроль вважається зарахованим, якщо студент набрав не менше 25 балів.

Оцінювання дисципліни

Оцінка А, В, С, D, Е виставляється лише студентам, яким зараховані усі модулі з дисципліни. Кількість балів, яку студент набрав з дисципліни, визначається як середнє арифметичне кількості балів з модулів дисципліни.

Конвертація кількості балів з дисципліни у оцінки за шкалами ECTS та 4-бальною (традиційною)

Кількість балів з дисципліни, яка нарахована студентам, конвертується у 4-бальну шкалу таким чином:

Національна шкала	Шкала ECTS	Рейтингова оцінка, бали
5 – відмінно	A – відмінно	90-100
4 – добре	B – дуже добре	84-89
	C – добре	75-83
3 – задовільно	D – задовільно	68-74
	E – достатньо (задовольняє мінімальні критерії)	60-67
2 – незадовільно	FX – незадовільно	35-59
не допущений	F – незадовільно (потрібна додаткова робота)	1-34

Оцінка з дисципліни FX, F виставляється студентам, яким не зараховано хоча б один модуль з дисципліни після завершення її вивчення.

Оцінка FX («2») виставляється студентам мінімальну кількість балів за поточну навчальну діяльність, але не склали модульний підсумковий контроль. Вони мають право на повторне складання підсумкового модульного контролю не більше 2 разів під час зимових канікул та впродовж 2 (додаткових) тижнів після закінчення весняного семестру за графіком, затвердженим ректором.

Студенти, які одержали оцінку F по завершенню вивчення дисципліни (не виконали навчальну програму хоча б з одного модулю, або не набрали за поточну навчальну діяльність з модулю мінімальну кількість балів) повинні пройти повторне навчання за індивідуальним навчальним планом.

Студенти, які бажають підвищити загальний рейтинг з дисципліни, складають екзамен. До екзамену допускаються лише ті студенти, які своєчасно були допущені до підсумкових модульних контролів у всіх модулях вивчення дисципліни та успішно їх склали. Заява про складання екзамену надається студентом до деканату не пізніше останнього дня періоду контрольних заходів на курсі. Екзамен проводиться на першому тижні нового навчального періоду взимку, або на першому тижні після контрольних заходів влітку. Шкала оцінювання екзаменів відповідає шкалі оцінювання, що наведена вище.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ІСПИТУ З ПАТОЛОГІЧНОЇ ФІЗІОЛОГІЇ

1. Патофізіологія: визначення, предмет і задачі патофізіології.
2. Експериментальні методики, застосовувані у вивченні патологічних процесів. Здоров'я, хвороба, визначення поняття.
3. Періоди хвороби, їх характеристика. Класифікація хвороб.
4. Смерть, визначення, періоди смерті.
5. Реанімація, визначення, способи реанімації. Етіологія і патогенез, визначення поняття.
6. Основні види ушкодження клітки: дистрофія, некроз, некробіоз, паранекроз.
7. Внутрісудинні, позасудинні порушення мікроциркуляції і порушення проникності судин обміну, їх характеристика.
8. Артеріальна гіперемія: визначення, ознаки, види, механізм розвитку, значення для організму.
9. Венозна гіперемія: визначення, етіологія, патогенез, значення для організму.
10. Ішемія: визначення, види, прояви, механізм розвитку.
11. Стаз: визначення, види, етіологія, патогенез, наслідки стазу.
12. Тромбоз: визначення, види тромбів, триада Вірхова, процес тромбоутворення, наслідки та ісходи тромбозу.
13. Емболія: визначення, класифікація, механізм розвитку.
14. Запалення: визначення, етіологія, патогенез, місцеві і загальні ознаки запалення, їх механізм розвитку.
15. Класифікація і характеристика медіаторів запалення.
16. Судинна реакція при запаленні.
17. Фагоцитоз: визначення, стадії розвитку, класифікація фагоцитів. Порушення фагоцитозу.
18. Гарячка: визначення, етіологія. Стадії розвитку гарячки. Типи реакцій гарячки.
19. Значення гарячки для організму. Поняття про піротерапію.
20. Гіпоксія: визначення, типи, механізм її розвитку.
21. Компенсаторно-приспосувальні механізми при гіпоксії.
22. Енергетичний і основний обмін, визначення. Фактори, що впливають на рівень основного обміну.
23. Цукровий діабет, етіологія, патогенез, ознаки.
24. Гіпер - і гіпоглікемічна коми: етіологія, патогенез, ознаки, міри невідкладної допомоги.
25. Порушення жирового обміну: стеаторея, ожиріння, види, механізм розвитку.
26. Порушення білкового обміну. Подагра: етіологія, патогенез, ознаки.
27. Порушення кислотно-основного балансу: ацидоз, алкалоз, визначення, механізм розвитку.

28. Порушення водно-електролітного обміну: дегідратація і набряки; види, механізми розвитку.
29. Алергія: визначення, етіологія, стадії розвитку, їх характеристика. Типи алергійних реакцій. Принципи лікування алергії, поняття про десенсибілізацію.
30. Анафілактичний шок, ознаки, міри невідкладної допомоги.
31. Патологія тканинного росту: гіпо- і гіпербіотичні процеси, їх характеристика.
32. Пухлини: визначення, етіологія і патогенез. Особливості пухлинного росту.
33. Відмінності доброякісних пухлин від злоякісних. Методи експериментального відтворення пухлин.
34. Гіпо- і гіперволемія, визначення, види, їх характеристика.
35. Якісні і кількісні зміни еритроцитів.
36. Анемія, визначення, класифікація.
37. Залізодефіцитна анемія: етіологія, патогенез, ознаки, картина крові.
38. гемолітична анемія: етіологія, патогенез, ознаки, картина крові.
39. В₁₂-фолієводефіцитна анемія: етіологія, патогенез, ознаки, картина крові.
40. Якісні і кількісні зміни лейкоцитів.
41. Лейкоцитоз, види, характеристика.
42. Гострий і хронічний лейкоз: етіологія, патогенез, картина крові, ознаки, прогноз.
43. Порушення згортання крові: поняття про коагулопатії, тромбоцитопатії, вазопатії.
44. Недостатність кровообігу: визначення, види, стадії розвитку.
45. Серцева недостатність: визначення, форми, механізм розвитку.
46. Недостатність кровообігу по право- і лівошлуночковому типу, характеристика.
47. Механізми компенсації при серцевій недостатності. Особливості гіпертрофованого міокарда.
48. Стенокардія: визначення, етіологія, патогенез, ознаки.
49. Інфаркт міокарда: визначення, етіологія, патогенез, ознаки, принципи лікування.
50. Порушення ритму серця: автоматизму, збудливості, провідності і скоротності, причини їх розвитку, характеристика.
51. Артеріальна гіпертензія, визначення, етіопатогенез первинних і вторинних артеріальних гіпертензій.
52. Гіпертонічна хвороба: етіологія, стадії розвитку.
53. Гіпертонічні кризи, їх характеристика.
54. Атеросклероз, визначення, етіологія, патогенез
55. Патологоанатомічні стадії розвитку атеросклерозу.
56. Недостатність зовнішнього дихання: визначення, форми, їх характеристика.
57. Асфіксія, визначення, характеристика періодів.
58. Патологічні процеси в легенях, їх характеристика.
59. Види періодичного та термінального дихання, їх характеристика.
60. Порушення моторики шлунка: гіпо- і гіперкінез, відрижка, гикавка, нудота, блювота, пілороспазм, пілоростеноз, визначення.
61. Порушення секреторної функції шлунка, види і причини розвитку.
62. Гострий і хронічний гастрит, етіологія, патогенез, ознаки.
63. Виразкова хвороба шлунка і дванадцятипалої кишки: етіологія, патогенез, клінічні ознаки, ускладнення.
64. Гострий панкреатит, етіопатогенез, ознаки.
65. Жовтяниця: визначення, класифікація, причини і механізми розвитку.
66. Холемічний і ахолічний синдроми, характеристика.
67. Печінкова кома, етіологія, ознаки, принципи лікування.
68. Ниркова недостатність, визначення, види, причини розвитку, ознаки.
69. Патологічні симптоми при захворюванні нирок.
70. Уремія, поняття, ознаки.
71. Ниркова коліка: ознаки, міри невідкладної допомоги.

72. Гломерулонефрит: етіологія, патогенез, ознаки.
73. Пієлонефрит: етіологія, патогенез, ознаки.
74. Характеристика гіпо - і гіперфункції гіпофіза.
75. Характеристика гіпо - і гіперфункції щитоподібної залози.
76. Характеристика гіпо - і гіперфункції паращитоподібних залоз.
77. Характеристика гіпо - і гіперфункції надниркових залоз.
78. Характеристика гіпо - і гіперфункції статевих залоз.
79. Адреногенітальний синдром, поняття, характеристика.
80. Центральний і периферичний параліч: етіологія, патогенез, ознаки, принципи лікування.
81. Міастенія: визначення, етіопатогенез, ознаки.
82. Поняття про епілепсію.
83. Поняття про неврози і психози.
84. Визначення понять: шок, стрес, кома, колапс.
85. Характеристика стресової реакції.
86. Етіопатогенез, ознаки травматичного шоку, міри невідкладної допомоги.
87. Променева хвороба, визначення, етіопатогенез, характеристика періодів.

10. ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література:

1. Патологическая физиология /под ред. проф. А.И.Березняковой – Винница: - 2008.
2. Патологическая физиология / Под ред. проф. М.Н.Зайко, проф. Ю.В.Быца. – Москва: Медпресс, 2004.
3. Посібник до практичних занять з патології / За редакцією проф. А.І.Березнякової. – Київ: Вища школа, 2006.
4. Посібник до практичних занять з патологічної фізіології / За ред. професора Ю.В. Быца, професора Л.Я. Данилової. – Київ «Здоров'я», 2001.

Додаткова література:

1. Адо А.Д., Ишимова Л.М. Патологическая физиология. – М.: Медицина, 1973.
2. Агаджанян Н.А., Елфимов А.И. Функции организма в условиях гипоксии и гиперкапнии. – М.: Медицина, 1985. – 269 с.
3. Березняков И.Г., Черных В.Ф., Черных В.П., Бездетко П.А. Гипертоническая болезнь. – Х.: Магистр Валентина, 1995. – 320 с.
4. Бидюк М.Н. Обмен витаминов С, РР, В при аллергии замедленного типа // Пробл. патологии в эксперименте и клинике. / Львов. мед. ин-т. – 1987. - №9. – С.21-22.
5. Бидюк М.Н. Электронно-микроскопическое исследование легких, миокарда, селезенки при анафилактическом шоке. Сб. науч. тр. / Львов. мед. ин-т. – 1979. – Т.3. – С.116-118.
6. Бидюк М.Н. Функционально-морфологическая характеристика нарушений в миокарде при аллергии немедленного типа и в условиях введения больших доз никотиновой кислоты // Пробл. патологии в эксперименте и клинике / Харьк. мед. ин-т, Львов. мед. ин-т. – 1986. – Т. 8. – С.38-39.
7. Бриндак О.И., Черных В.П., Черных В.Ф., Бездетко П.А. Сахарный диабет. – Х.: Прапор, 1994. – 128 с.
8. Воробьев А.И., Лорие Ю.И. Новое в гематологии. – М.: Медицина, 1994.
9. Вотчал. Патофизиология дыхания и дыхательная недостаточность. – М.: Медицина, 1993.
10. Василенко В.Х., Гребенев А.Д. Болезни желудка и двенадцатиперстной кишки. – М.: Медицина, 1987.

11. Дедух Н.В., Зупанец И.А., Черных В.Ф., Дроговоз С.М. Остеоартрозы: Пути фармакологической коррекции. – Х.: Основа, 1992.
12. Ерохалев А.А. Водный и электролитный обмен (острые расстройства). – М.: Медицина, 1992.
13. Жулинский В.А. Кровоснабжение гипоталамуса и гиппокампа и состояние сердечной деятельности и дыхания при адаптации организма к высотной гипоксии и его сенсibilизации // II Респ. конф. молодых ученых медиков УССР: Тез.докл. – Львов, 1979. – С.42-43.
14. Зайко Н.Н. Патологическая физиология. – К.: Вища школа, 1985.
15. Зайцева К.К. Сурфактантная система легких в норме и патологии // Патологическая физиология. – 1988. - №5. – С.3-8.
16. Зайцева К.К. Клеточный и субклеточный механизмы защиты и повреждения бронхов и легких. – Л.: Медицина, 1990.
17. Жданов В.М., Ананьев В.А., Стаханова В.М. Вирусный гепатит. – М.: Медицина, 1986.
18. Климов А.Н. Причины и условия развития атеросклероза / Биохимические основы патогенеза атеросклероза. – Л., 1990. – С.3-45.
19. Колесник Ю.М., Орестенко Ю.Н. Реакция паравентрикулярного ядра гипоталамуса и дорсального гиппокампа при долговременной адаптации к гипоксии // Проблемы эндокринологии. – 1983. – Т.29, № 4. – С.55-59.
20. Лаптева Н.Н. Патофизиология белкового обмена. – М., ЦИУ, 1990.
21. Кулагин В.Н. Патологическая физиология травмы и шока. – Л.: Медицина, 1988.
22. Меерсон Ф.З. Адаптация, дезадаптация и недостаточность сердца. – М.: Медицина, 1988.
23. Патология (учебное пособие) / Под ред. проф. Березняковой А.И. – Х., 1985.
24. Патофизиология. Курс лекций; Учебное пособие/Под ред. П.Ф. Литвицкого. – Москва: «Медицина», 1995.
25. Патофизиология: практикум / Под ред. В.Ю. Шанина. – СПб: Питер, 2002.
26. Руководство по инфекционным болезням / Под ред. акад. В.И.Покровского и проф. К.М.Лобана. – М.: Медицина, 1986. – С.93-120.
27. Рут Г. Кислотно-щелочное состояние и электролитный баланс. – М.: Медицина, 1983.
28. Сметнев А.С., Петрова Л.С. Неотложные состояния в клинике внутренних болезней. – М.: Медицина, 1987.
29. Чепкий Л.П., Жалко-Титаренко В.Ф. Анестезиология и ревматология. – Киев: Вища школа, 1984.
30. Шапот В.С. Биохимические аспекты опухолевого роста. – М.: Медицина, 1982.